

Nr 58

Utlåtande i anledning av motioner om en allmän översyn av arbetarskyddslagen, m. m.

Andra lagutskottet har behandlat följande till lagutskott hänvisade motioner:

1) de likalydande motionerna I: 144 av herr *Wanhainen m. fl.* och II: 160 av herrar *Lindberg* och *Häll*, i vilka hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till sådant tillägg till arbetarskyddslagen, att personaltransporter vid färd till och från arbetet kommer att innefattas av arbetarskyddslagens bestämmelser».

2) de likalydande motionerna I: 760 av herr *Hansson* och II: 899 av fröken *Sandell m. fl.*, i vilka hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en allmän översyn av arbetarskyddslagen».

Utskottet har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionerna från arbetarskyddsstyrelsen. Därjämte har på utskottets begäran avgivits yttranden av Skogs- och lantarbetsgivareföreningen, Föreningen skogsbrukets arbetsgivare och Svenska skogsarbetareförbundet över motionerna I: 144 och II: 160 samt av Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen, Tjänstemännens centralorganisation och Sveriges akademikers centralorganisation över motionerna I: 760 och II: 899.

Gällande bestämmelser m. m.

Grundläggande regler om arbetarskyddet återfinns i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949. Kompletterande föreskrifter är intagna i kungörelsen den 6 maj 1949 med föreskrifter angående tillämpningen av arbetarskyddslagen (arbetarskyddskungörelsen) samt i råd och anvisningar, meddelade av arbetarskyddsstyrelsen.

Arbetarskyddslagen är tillämplig på varje verksamhet, i vilken arbetstagar användes till arbete för arbetsgivares räkning (1 §). Lagen gäller också för elever vid vissa yrkesskolor, för dem som är intagna på vissa vårdanstalter samt för värnpliktiga, då de utför yrkesarbete (2 §). Undantagna från bestämmelserna är s. k. okontrollerbart arbete, arbete som utförs i arbetsgivarens hushåll, skeppstjänst samt arbete som utförs av arbetsgivarens familjemedlemmar i dennes hem eller i familjens jordbruk (3 §). Bestämmelserna om minderårigas användande till arbete gäller endast på ett par punkter för jordbruket (4 §).

Lagens andra kapitel innehåller allmänna föreskrifter om åtgärder till förebyggande av ohälsa och olycksfall. Arbetsgivaren är skyldig att iaktta allt som med hänsyn till arbetets natur och de förhållanden, under vilka arbetet bedrivs, samt arbetstagarens ålder, yrkesvana och övriga förutsättningar för arbetet skäligen kan erfordras för att förebygga att hos honom sysselsatt arbetstagare ådrar sig ohälsa i följd av arbetet eller drabbas av olycksfall i arbetet. Arbetstagaren å sin sida är pliktig att använda de skyddsanordningar som finns och att noga följa i lagen eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter och även i övrigt iaktta tillbörlig försiktighet och medverka till att ohälsa och olycksfall förekommer (7 §). Arbetslokal skall vara inrättad i enlighet med vad därom kan vara föreskrivet (8 §). Vidare skall i nödvändig utsträckning arbetstagarna på eller invid arbetsstället ha tillgång till dricks- och tvättvatten, toaletter, plats för ombyte, förvaring och torkning av kläder samt lämplig måltidsplats. Där så kan anses behövt skall lämplig plats för vila eller utrymme, som erbjuder tillfredsställande skydd mot köld och nederbörd, stå till arbetstagarnas förfogande (9 §). Det skall vara sörjt för tillräckligt luftutrymme, i regel minst tio kubikmeter per arbetstagare, tillfredsställande luftväxling, tillräcklig och tjänlig belysning samt lämplig värme- och fuktighetsgrad inom arbetslokalerna. Vidare skall det finnas lämpliga anordningar för att hindra att damm, rök, gas eller ånga sprids i skadlig eller besvärande mängd eller att arbetstagarna skadas genom att utsättas för buller, skakningar eller annan liknande olägenhet. På arbetsställe skall ordning och renlighet iakttas. Arbetet skall anordnas så att det kan utföras på sätt som inte är onödigt tröttande (10 §). Till förekommande av olycksfall i arbetet skall motorer och vissa angivna maskinella anordningar, ångpannor och andra tryckkärl samt luft- och transportanordningar vara försedda med erforderliga skyddsanordningar och även i övrigt vara så utförda och anordnade, att de erbjuder betryggande säkerhet. Åtgärder skall också vidtas till undvikande av skada genom fall, nedstörtande föremål, ras, splitter, giftiga eller eljest farliga ämnen med flera särskilt angivna omständigheter (11 §). Vidare finns bestämmelser om personlig skyddsutrustning (12 §) och om första hjälpen vid olycksfall (13 §).

I 3 kap. ges särskilda bestämmelser om arbetstiden och dess förläggning. Här regleras arbetstagarnas rätt till rast och arbetspaus i arbetet samt deras rätt till erforderlig ledighet för nattvila och veckovila. I nattvilan skall i princip ingå tiden mellan kl. 24 och 5. Veckovilan skall omfatta 24 sammanhängande timmar.

Särskilda bestämmelser om minderårigas användande till arbete finns i 4 kap. Minderårig, dvs. den som inte fyllt 18 år, får inte användas till arbete före det år han fyller 14 år och innan han fullgjort sin skolplikt. Dispens kan meddelas för lättare arbete. Till industriellt eller därmed likställt arbete, transportarbete eller arbete i hotell, restaurang- eller kaféerörelse får minderårig inte användas före det år han fyller 15 år. Budskickning och lättare

distributionsarbete är undantagna från detta förbud. Arbetsgivaren skall särskilt se till att den minderåriga inte utsätts för fara i olycksfall, överanstängning, moralisk skada e. d. Sistnämnda regel gäller även för jordbruket. För den minderåriges arbetstid uppställs ett absolut maximum av 10 t/d och 54 t/v. Minderårig skall ha minst 11 timmars oavbruten nattvila. Den som inte fyllt 16 år får inte arbeta under tiden kl. 19—6. Den som är 16 eller 17 år får inte arbeta under tiden kl. 22—5. Vissa dispensmöjligheter föreligger.

För kvinnors användande i arbete stadgas särskilda bestämmelser i 5 kap. Dessa tar numera sikte dels på kvinnors användande till arbete under jord i gruva eller stenbrott, dels på kvinnor som väntar eller just fött barn.

Sjätte kapitlet innehåller regler om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare för att åstadkomma sunda och säkra arbetsförhållanden på arbetsstället. Här ges också regler om utseende av skyddsombud eller tillsättande av skyddskommitté.

Tillverkare, försäljare, upplåtare och installatörer av redskap, maskiner och annan teknisk utrustning är enligt 7 kap. skyldiga att vidta behövliga skyddsåtgärder innan de överlämnar en sådan anordning att tas i bruk av andra. Den som har ett grustag är skyldig att vidta behövliga skyddsåtgärder vid grustäkt, även om arbetarskyddslagen i övrigt inte är tillämplig.

Tillsynen av efterlevnaden av arbetarskyddslagen åvilar enligt 8 kap. arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, yrkesinspektionens befattningshavare och kommunala tillsynsmän.

Frågan om arbetarskyddslagens tillämpning på personaltransporter har prövats av arbetarskyddsstyrelsen i anslutning till en förfrågan i ämnet den 22 januari 1953 från skogsyrkesinspektören i norra distriktet. Frågan gällde huruvida arbetarskyddslagen var tillämplig under färd till och från arbetet i de fall då arbetsgivaren i stället för att tillhandahålla bostad på eller i närheten av arbetsplatsen med eget fordon transporterade de anställda mellan bostad och arbetsplats. Arbetarskyddsstyrelsen anförde i svarsskrivelse den 18 november 1953 följande:

Med hänsyn till att arbetstagarna under ifrågavarande transporter icke kunna anses vara i arbete, finner styrelsen att arbetsgivare icke med stöd av arbetarskyddslagens 7 § kan åläggas att i dylikt fall svara för fordonets beskaffenhet ur arbetarskyddssynpunkt och alltså ej kan åläggas att tillse att passagerarutrymme, om sådant finnes, är uppvärmt.

Då emellertid ifrågavarande transporter torde vara ett för arbetsgivare och arbetstagare gemensamt intresse, är det enligt styrelsens mening lämpligt och önskvärt att skogsyrkesinspektionen genom råd och förslag verkar för att åtgärder till förebyggande av ohälsa och olycksfall under transporterna vidtagas.

Beträffande chaufförerna i fordon för transporter av här ifrågavarande slag har styrelsen däremot funnit, att arbetsgivaren enligt arbetarskyddskungörelsens 22 § bör tillse, att uppvärmning av förarhytt sker, där så kan anses påkallat.

Om passagerarutrymme i fordon, såsom i vissa fall sker under den kallare årstiden, användes såsom raststuga för arbetstagare, bör enligt Arbetarskyddsstyrelsens anvisningar nr 6 detta utrymme i mån av behov kunna på tillfredsställande sätt uppvärmas.

Genom skrivelse den 27 juni 1968 till arbetarskyddsstyrelsen har LO:s arbetarskyddskommitté — i anledning av en skrivelse från Svenska skogsarbetareförbundet om behov av åtgärder för att tillförsäkra skogsarbetarna säkerhet och god åkkomfort vid färder till och från arbetsplatserna i arbetsgivarna tillhöriga personaltransportfordon — hemställt, att styrelsen i samråd med trafiksäkerhetsverket utreder och fattar beslut beträffande myndigheternas befogenhetsområden vad gäller tillsynen av ifrågakvarande fordon.

LO:s arbetarskyddskommitté har i sin skrivelse åberopat följande uttalande av 1938 års arbetarskyddskommitté i motiveringen till föreskrifterna i 7 § arbetarskyddslagen:

Uttrycket »iakttaga allt» innebär, att arbetsgivaren har att ägna uppmärksamhet åt arbetslokaler, maskiner, apparater, redskap och andra anordningar för arbetes bedrivande, arbetsmetoder, arbetstid och raster. I uttrycket bör likaså innefattas skyldighet att ägna uppmärksamhet åt personalrum samt andra hygieniska och sociala anordningar, som kunna främja arbetets sundhet och säkerhet å arbetsstället. Vidare ankommer det på arbetsgivaren att beakta arbetstagarnas lämplighet för arbetet med hänsyn till ålder, kön, utbildning, yrkesvana m. m. Arbetsgivarens förpliktelser i dessa hänseenden böra enligt kommitténs mening i regel vara begränsade till åtgärder inom själva arbetsstället. Denna begränsning motsvarar också den föreslagna lagens ändamål och syfte, nämligen skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete. Föreligger emellertid behov av exempelvis en hygienisk eller social anordning utom arbetsstället, torde vissa förpliktelser även härvidlag få anses åvila arbetsgivaren, i synnerhet om behovet av anordningen är betingat av förhållanden, som äro direkt förbundna med den av honom bedrivna verksamheten. Till sådan anordning kan hänföras exempelvis badhus, marketenteri och barnkrubba.

Enligt LO:s arbetarskyddskommittés mening måste aktuella transporter av arbetstagare till och från arbetsstället anses som en social anordning, där behovet av anordningen är betingat av förhållanden som är mera direkt förbundna med den av arbetsgivarna bedrivna verksamheten än de nyss angivna exemplen.

För utförlighetens skull bör nämnas att trafiklagstiftningen inte innehåller några regler om uppvärmning och ventilation av passagerarutrymmen och om sittplatsers beskaffenhet i transportfordon. Enligt vad arbetarskyddsstyrelsen uppgivit i sitt remissyttrande till utskottet bedömer trafiksäkerhetsverket inte frågan härom som en trafiksäkerhetsfråga utan mer som en fråga om att bereda passagerarna bekväm transport.

Historik

Skyddslagstiftning till förmån för enskilda arbetstagare har funnits länge. Till en början tog den särskilt sikte på kvinnor och barn. Sedan 1912, då den första arbetarskyddslagen kom till, har den tagit sikte på alla arbetstagare sysselsatta inom industri och annan rörelse. År 1938 tillkallades särskilda sakkunniga för att verkställa en allmän översyn av arbetarskyddslagstiftningen. De sakkunniga, som antog benämningen 1938 års arbetarskyddskommitté, lade fram ett preliminärt utkast till ny arbetarskyddslag 1944. Sedan kommittén låtit remissbehandla utkastet och överarbetat det samma, avlämnade kommittén betänkande med förslag till lag om skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete, m. m., i juni 1946 (SOU 1946: 60). Efter remissbehandling och ytterligare överarbetning inom socialdepartementet lade Kungl. Maj:t fram proposition med förslag till arbetarskyddslag (prop. 1948: 298). Förslaget antogs med vissa ändringar och ny arbetarskyddslag utfärdades den 3 januari 1949. Kompletterande bestämmelser utfärdades i arbetarskyddskungörelsen den 6 maj 1949.

Arbetarskyddsförfattningarna har ändrats ett flertal gånger under de tjugo år som gått sedan dess tillkomst, i de flesta fallen efter förslag av arbetarskyddsstyrelsen. Av ändringarna må här nämnas följande.

1) År 1962 (prop. 1962: 167, 2LU 1962: 31) slopades de särskilda bestämmelserna om nattvila för kvinnor. Samtidigt infördes möjlighet att i vissa fall bevilja dispens för kvinnors användande till arbete under jord. Den allmänna nattvileregeln justerades för att underlätta tvåskiftsarbete vid femdagarsvecka.

2) År 1963 (prop. 1963: 126, 2LU 1963: 53) utvidgades arbetarskyddslagens tillämpningsområde från rörelse till i princip all verksamhet i vilken arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning. Arbetarskyddsstyrelsen tillades befogenhet att utfärda föreskrift om s. k. typgodkännande av maskiner, redskap o. dyl. till förhindrande av att farliga sådana anordningar tas i bruk. Vissa smärre ändringar beträffande minderårigas användande till arbete gjordes också. I anslutning till dessa anförde föredragande departementschefen i propositionen bl. a. följande:

I samband med frågorna om minderårigas användande till arbete har Landsorganisationen tagit upp det särskilda stadgande i 4 § arbetarskyddslagen som säger, att bestämmelserna om minimiålder, fullgjord skolplikt, arbetsbok, läkarbesiktning och nattvila inte är tillämpliga på j o r d b r u k e t med därtill hörande s. k. osjälvständiga binärningar. Landsorganisationen pekar på mekaniseringen av jordbruket och det starkt minskade antalet arbetstagare samt yttrar, att övertids- och skiftarbete blivit ett sätt att möta arbetstopparna vid exempelvis sådd och skörd. De minderåriga inom jordbruket har enligt organisationens åsikt numera inte någon gynnad ställning framför arbetstagare inom andra områden, varför den angivna undantagsbestämmelsen bör slopas.

Före tillkomsten av nu gällande arbetarskyddslag var arbetet inom jord-

bruket med osjälvständiga binärningar endast i ett par speciella avseenden, nämligen i fråga om användande av maskinella hjälpmedel och farliga tryckkärll, omfattat av lagens bestämmelser. Nuvarande lag innebar alltså ur arbetarskyddssynpunkt ett väsentligt framsteg. Den utveckling inom jordbruket som Landsorganisationen berört aktualiserar en omprövning av de ännu återstående undantagen för denna näringsgren. Enligt vad jag erfarit har arbetarskyddsstyrelsen uppmärksamheten riktad på denna fråga, och jag räknar med att styrelsen för Kungl. Maj:t skall framlägga förslag till de åtgärder, som visar sig erforderliga.

3) Vid 1965 års riksdag väcktes motioner som syftade till en effektivisering av tillsynen av arbetarskyddslagstiftningens efterlevnad på de mindre arbetsplatserna. Riksdagen hemställde att Kungl. Maj:t — efter den utredning som Kungl. Maj:t fann lämplig — måtte lägga fram förslag i ämnet (2LU 1965: 38). Den 1 oktober 1965 lämnade Kungl. Maj:t i uppdrag åt arbetarskyddsstyrelsen att utreda frågan. Utredningsarbetet pågår alltjämt.

4) År 1966 ändrades bestämmelserna om minderårigas nattarbete så att dispensmöjligheterna blev lika för pojkar och flickor. Särskilda regler infördes också för behandlingen av vissa arbetarskyddsfrågor rörande riksdagen och dess verk (prop. 1966: 38, 2LU 1966: 28).

5) År 1967 utvidgades arbetarskyddsstyrelsens möjligheter att meddela dispens för kvinnor att utföra arbete under jord (prop. 1967: 87, 2LU 1967: 46). Samma år behandlade riksdagen motioner i vilka det föreslogs att arbetarskyddsstyrelsen skulle få i uppdrag att verkställa en översyn av arbetarskyddslagens tillämpningsföreskrifter. Enligt motionärerna var det påkallat att de allmänt hållna reglerna i arbetarskyddslagen kombinerades med tillämpningsföreskrifter som hade en mer preciserad utformning än f. n. Motionerna avslogs av riksdagen i enlighet med andra lagutskottets förslag i utlåtande 1967: 32. Utskottet anförde bl. a.:

Motionerna berör ett betydelsefullt problem. Sunda och säkra arbetsförhållanden är inte endast en social fråga för den enskilde arbetsgivaren och arbetstagaren utan en samhälls- och företagsekonomisk fråga av stor vikt. En förutsättning för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet är att det finns ett effektivt fungerande arbetarskydd. Ett sådant uppnår man inte endast genom ändamålsenliga författningsregler. Det krävs också ett väl lett och organiserat lokalt arbetarskydd i samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagnare, propaganda- och upplysningsverksamhet och en regelbunden tillsyn från samhällets sida.

De bestämmelser som inryms i arbetarskyddslagstiftningen är såsom motionärerna påpekar förhållandevis allmänt hållna. Man har avsiktligt eftersträvat att göra bestämmelserna vaga och tänjbara. Anledningen härtill är dels att bestämmelserna skall gälla för så gott som hela arbetslivet med alla dess skilda verksamhetsgrenar och skiftande arbetsförhållanden, dels att man velat underlätta lagstiftningens anpassning till teknisk och annan utveckling. Skulle behov av mer preciserade föreskrifter föreligga, ankommer det på arbetarskyddsstyrelsen att meddela särskilda råd och anvisningar. I sista hand åligger det yrkesinspektionen att vid besök på arbetsplatserna anpassa regelbeståndet efter förhållandena vid varje enskild verksamhet. Den-

na ordning för arbetarskyddets författningsmässiga reglering har enligt utskottets mening visat sig i stort sett ändamålsenlig. Utskottet finner det därför inte påkallat att riksdagen begär en särskild översyn av arbetarskyddskungörelsen i enlighet med motionärernas förslag. Utskottet förutsätter emellertid att arbetarskyddsstyrelsen fortlöpande följer utvecklingen på arbetarskyddets område samt tar de initiativ till nya föreskrifter som kan vara motiverade av förhållandena.

Motionerna

I *motionerna I: 144* och *II: 160* framhålls att de fordon som arbetsgivaren inom skogsbruket ställer till förfogande för transport av personal mellan bostad och arbetsplats ofta är bristfälliga vad gäller standard och åkkomfort. Framför allt är så fallet i fråga om uppvärmningen av passagerarutrymmena samt sittplatsernas bekvämlighet. Transportbussarna saknar ofta förvaringsutrymme för bränsletankar, arbetsredskap m. m., vilka måste transporteras tillsammans med passagerarna. Allvarliga olyckstillbud har uppstått härigenom. Arbetarskyddslagen är endast tillämplig på föraren av fordonet. Någon rättelse genom skogsyrkesinspektionen med stöd av arbetarskyddslagen har därför inte kunnat erhållas. Inte heller kan man med stöd av föreskrifter om fordonens utrustning få bristerna avhjälpta. Motionärerna menar att man bör komplettera arbetarskyddslagen så att den blir tillämplig på personaltransporter vid färd till och från arbetet. För en sådan åtgärd kan stöd erhållas direkt ur arbetarskyddslagens förarbeten. Motionärerna anför:

Aktuella arbetartransporter till och från arbetsstället måste anses som en social anordning där behovet av anordningen är betingat av förhållanden, som är direkt förbundna med den av arbetsgivaren bedrivna verksamheten, varför så sunda och säkra förhållanden som möjligt bör råda även vid personaltransporter. Det ligger i såväl samhällets, arbetsgivarnas som arbetstagarnas intresse att risker för ohälsa och olycksfall undanröjes.

I *motionerna I: 760* och *II: 899* framhålls att nuvarande arbetarskyddslag är 20 år gammal och att den vid sin tillkomst grundades på värderingar som kommit till uttryck i tidigare lagstiftning. De förändringar som sedan dess skett och som ständigt sker på arbetsmarknaden gör det enligt motionärerna angeläget att företa en översyn av arbetarskyddslagen. Som exempel på bestämmelser i den nuvarande lagen som inte är i takt med arbetslivet av i dag nämner motionärerna särbestämmelserna för jordbruket, enligt vilka flertalet av föreskrifterna för minderårig arbetskraft inte gäller för jordbruk. Vidare nämner motionärerna reglerna om nattvila för minderåriga. Den skolpliktiga ungdomen och den som studerar frivilligt torde efter en pressande arbetsdag i skolan också nödgas att använda kvällstid för studier och fritidssysselsättningar utan att särskilda skydds-föreskrifter aktualiseras. Lättare arbete mot betalning kan den däremot inte få utföra. Motionärerna anser att nuvarande regler om minderårigs nattvila är mogna för en om-

prövning såväl vad gäller uppställda åldersgränser som omfattningen och förläggningen av nattvilan. För detta talar förändrade levnadsvanor, tidigare mognad hos ungdomen samt den tekniska utvecklingen. Motionärerna anför avslutningsvis att arbetarskyddslagen även i andra avseenden synes vara mogen för en översyn.

Remissyttrandena

Motionerna I: 144 och II: 160

Samtliga remissinstanser uttrycker förståelse för motionernas syfte. Beträffande behovet av ändringar i arbetarskyddslagen för att komma till rätta med problemet är meningarna dock delade.

Arbetarskyddsstyrelsen redovisar i sitt yttrande vad styrelsen uttalat i frågan 1953, framställningen från LO:s arbetarskyddskommitté 1968 samt vissa andra bestämmelser av intresse i sammanhanget. Styrelsen vitsordar att bristfälliga fordon i viss utsträckning kommer till användning för personaltransporter inom skogsbruket. Den anför härom:

Enligt uppgifter från skogsyrkesinspektörerna är de fordon som arbetsgivarna numera anskaffar för personaltransporter i regel av sådan beskaffenhet, att de motsvarar vägtrafikförordningens bestämmelser om säkerhet samt rimliga krav i fråga om värme, ventilation och sittplatsernas beskaffenhet. Det användes dock fortfarande, såsom motionärerna framhåller, transportfordon, där det brister i fråga om fordonens uppvärmning, sittplatsernas beskaffenhet o. d. och där det saknas utrymmen, som är skilda från passagerarutrymmet och lämpliga för transport av motorsågar och andra arbetsredskap, bensin- och oljebehållare m. m.

För att öka intresset hos arbetsgivarna och söka påverka utvecklingen mot bättre förhållanden i fråga om personaltransporterna har skogsyrkesinspektionen vid inspektionsbesök och på annat sätt fäst arbetsgivarnas uppmärksamhet på angelägenheten av

att passagerarutrymmet är tillfredsställande uppvärmt och ventilerat redan från färdens början,

att vid dörrar, fönster och golv finnes god tätning,

att avgaser ej tränger in i passagerarutrymmet samt

att motorsågar, bränsledunkar, verktyg e. d. ej förvaras i passagerarutrymmet under färd utan transporteras i ett separat utrymme, väl avskilt från passagerarutrymmet, eller väl förankrade på en tillkopplad släpvagn eller eventuellt på fordonets tak.

Resultatet härav har blivit att flera företag beaktat dessa rekommendationer från skogsyrkesinspektionen och vid nyanskaffning eftersträvat att personaltransportfordonen blir anordnade i enlighet härmed. Det finns dock alltså företag som visar ringa intresse för fordonens beskaffenhet i ovan angivna avseenden.

Beträffande spørsmålet hur man skall komma till rätta med bristerna anför styrelsen följande:

Såsom framgår av arbetarskyddsstyrelsens ovan omnämnda skrivelse av år 1953 kan arbetarskyddslagen återopas vad beträffar fordonsförarens ar-

betsplats. De åtgärder, som därvid kan anvisas och vidtas, tillgodoser likväl endast i begränsad omfattning de medåkandes behov av säkerhet och bekvämlighet under färd. Det finns emellertid starka skäl för att passagerarna tillförsäkras samma säkerhet och bekvämlighet som fordonets förare. Särskilt angeläget är detta i de fall arbetstagarna inte har tillgång till utrymme för omklädning på arbetsplatsen och därför under hemresan måste färdas i sina arbetskläder, som ofta är våta av svett och nederbörd, såsom fallet kan vara inom skogsbruket.

Även om arbetsgivare, med hänsyn till de ovan relaterade uttalandena i förarbetena till arbetarskyddslagen, tidigare ansetts inte kunna åläggas att vidta åtgärder av den art som här avses, är åtgärderna dock mycket nära förbundna med arbetet och de förhållanden som sammanhänger med den av arbetsgivaren bedrivna verksamheten. Det torde också vara ostridigt, att aktuella transporter av arbetstagare till och från arbetsplatsen är, såsom LO:s arbetarskyddskommitté framhållit i sin ovannämnda skrivelse, mera direkt förbundna med verksamheten i fråga än de anordningar som i uttalandena ovan gives exempel på.

Det får härtill framhållas, att sedan nämnda uttalanden i förarbetena till arbetarskyddslagen gjordes, det inom skogsbruket skett en sådan utveckling och förändring av arbetsförhållandena, att starka skäl tala för att i uttrycket »iakttaga allt som skäligen kan erfordras» i lagens 7 § läggas en vidare tolkning och att däri innefattas även skyldighet att ägna uppmärksamhet åt fordon som av arbetsgivaren tillhandahålles och användes för transport av arbetstagare till och från arbetsplatsen. Detta synes särskilt motiverat i det fall arbetsgivaren eljest enligt skogsförläggningsslagen är skyldig att på arbetsplatsen eller i dess närhet ställa särskild anordning till arbetstagarnas förfogande, såsom i förevarande fall lämplig skogsförläggning, en anordning som numera används i endast mycket begränsad omfattning.

Skogsyrkesinspektionen bör sålunda enligt styrelsens mening kunna anvisa arbetsgivare att tillse, att personaltransportfordon förses med lämplig anordning för uppvärmning och ventilation av passagerarutrymmet, att fordonet under den kalla delen av året är väl uppvärmt då färd skall anträdas, att tillfredsställande sittplatser finnes samt att motorsågar, andra arbetsredskap och bränsletankar kan transporteras i utrymme eller på plats, som är helt avskilt från passagerarutrymmet, eller på släpvagn.

Skogs- och lantarbetsgivareföreningen samt Föreningen skogsbrukets arbetsgivare vitsordar båda att vissa svårigheter förelegat att klara värmefrågan och frågan om särskilda utrymmen för transport av arbetsredskap m. m. i personaltransportfordonen. Båda föreningarna anför emellertid att utvecklingen gått mot en bättre ordning, dels genom insättande av moderna bussar, dels genom diskussioner mellan arbetsgivare och arbetstagare. Eventuellt kvarstående brister bör, anför Föreningen skogsbrukets arbetsgivare, kunna lösas genom direkta kontakter mellan parterna. Nämnda förening avstyrker därför motionerna. Skogs- och lantarbetsgivareföreningen har den uppfattningen att förhållandena inom föreningens verksamhetsområde är ordnade i enlighet med arbetarskyddslagens anda. Om det trots detta skulle anses erforderligt att uttryckligen reglera frågan i arbetarskyddslagen, vill föreningen inte motsätta sig detta.

Svenska skogsarbetareförbundet erinrar om den framställning som LO:s arbetarskyddskommitté gjort i frågan 1968. Förbundet tillstyrker med hänvisning till innehållet i denna framställning bifall till motionerna.

Motionerna I: 760 och II: 899

Arbetarskyddsstyrelsen och SACO tillstyrker en allmän översyn av arbetarskyddslagen. LO ställer sig i princip positiv till en sådan åtgärd, medan SAF och TCO avstyrker.

Arbetarskyddsstyrelsen anför:

De tjugo år, varunder arbetarskyddslagen varit tillämplig, har kännetecknats av en utomordentligt snabb utveckling inom näringslivet. Här kan som exempel nämnas kärnkraftens exploatering, nya högeffektiva maskiner och den kemiska industrins framsteg, som saknar tidigare motstycken. Denna utveckling har emellertid medfört mycket betydande nya risker för ohälsa och olycksfall i arbetet. Arbetsplatsens hälsofrågor har kommit alltmer i förgrunden och upplevs som en mycket oroande realitet av arbetstagarna. De ergonomiska problemen — anpassningen av människan och arbetet till varandra — har fått en ständigt växande aktualitet.

Arbetarskyddsstyrelsen har nyligen framlagt ett betänkande om företagshälsovård. Begreppet företagshälsovård i modern mening omfattar alla ett företags aktiviteter inom den förebyggande arbetarskyddsverksamheten och den förebyggande hälsovården. Företagshälsovården består enligt detta betraktelsesätt av en teknisk och en medicinsk del, som kompletterar och griper in i varandra. Ordet företagshälsovård förekommer inte i arbetarskyddslagen, och antalet föreskrifter med direkt syftning på de medicinska aktiviteterna inom företagshälsovården är få, särskilt vid en jämförelse med antalet skyddstekniska föreskrifter. Bristen på detaljföreskrifter hindrar enligt styrelsens mening inte en utveckling av företagshälsovården i önskvärd riktning under det nu pågående utvecklingsskedet. Vid en allmän översyn av arbetarskyddslagstiftningen bör dock en komplettering i nu berörda avseende övervägas.

Även andra frågor av allmänna natur är aktuella. Motionärerna nämner två av dem, som båda berör minderåriga arbetstagare. Den ena avser att undantagsbestämmelsen i 4 § första stycket arbetarskyddslagen bör tagas bort, så att samma regler kommer att gälla för minderåriga arbetstagare, vilka sysselsätts i jordbruksarbete, som för andra minderåriga. Den andra frågan rör särbestämmelserna för minderåriga arbetstagare över huvud, vilka anses böra bli föremål för omprövning. En fråga, som tagits upp av Landsorganisationen, avser en utvidgning av arbetarskyddslagen innebärande att en arbetsgivares skyldigheter enligt lagen skall omfatta även arbetstagare, som ej är anställda hos honom men som utför arbete på hans arbetsställe, t. ex. distributionsarbete.

Det anförda torde ge vid handen att arbetarskyddslagen nu efter tjugo år är i behov av en genomgripande revision. Arbetarskyddsstyrelsen får alltså tillstyrka, att en allmän översyn av arbetarskyddslagstiftningen kommer till stånd. Styrelsen vill emellertid framhålla, att styrelsen helt saknar resurser att utföra ett så omfattande arbete.

Det kan förutses att översynen kommer att ta lång tid. Styrelsen är därför

beredd att oberoende av översynen lägga fram förslag till ändringar på vissa punkter som kan anses vara särskilt aktuella, t. ex. beträffande undantagsbestämmelserna avseende jordbruket i 3 och 4 §§ i lagen.

Avslutningsvis betonar styrelsen vikten av att nödvändiga resurser ställs till styrelsens förfogande för att stödja och övervaka efterlevnaden av arbetarskyddslagstiftningen. En översyn av lagstiftningen kommer med all sannolikhet att medföra en ökning av verkets arbetsuppgifter och resursbehov.

SACO tillstyrker motionsförslaget utan att ange någon motivering.

LO uppehåller sig först vid den i motionerna berörda frågan om arbetarskyddslagens specialbestämmelser för jordbruk. LO anför:

Vad beträffar undantagsbestämmelserna för jordbruk och dess binäringar i arbetarskyddslagens § 4 st. 1 har departementschefen i proposition nr 126 år 1963 framhållit: »Den utveckling inom jordbruket som Landsorganisationen berört» — mekanisering av jordbruket och det starkt minskade antalet anställda arbetstagare — »aktualiserar en omprövning av de ännu återstående undantagen för denna näringsgren.» Departementschefen räknade vidare med att arbetarskyddsstyrelsen för Kungl. Maj:t skall framlägga förslag till de åtgärder som är erforderliga. Enligt LO:s mening har sedan 1963 utvecklingen inom jordbruket mot en ytterligare ökad mekanisering och ett mindre antal anställda betonat nödvändigheten och lämpligheten av att undantagsbestämmelsen i § 4 st. 1 arbetarskyddslagen slopas.

LO går sedan över till att diskutera frågan om en allmän översyn av arbetarskyddslagen och anför:

Vad slutligen gäller motionärernas allmänna yrkande om en översyn av arbetarskyddslagen vill LO framhålla, att rådande missförhållanden i skyddshänseende oftast inte beror på lagens innehåll utan framför allt på de otillräckliga resurser, som ställts till tillsynsmyndigheternas och arbetsforskningens förfogande. Denna brist på resurser, som LO vid ett flertal tillfällen påtalat, medför givetvis att skyddsstandarden på arbetsplatserna ofta kommer att ligga betydligt under den nivå som den nuvarande lagen kräver. Det är följaktligen i första hand nödvändigt att tillsynsmyndigheternas kapacitet utbyggs inom detta område, vilket organisationen i sitt yttrande den 4 mars i år över motionen II: 280 framhållit och till vilket yttrande hänvisas*. Ökat detta torde arbetarskyddslagen behöva i vissa avseenden anpassas till den moderna syn på arbetarskyddet som kommit till uttryck i företagshälsovårdsutredningens förslag (SOU 1968: 44). Även arbetstidskommitténs betänkande till allmän arbetstidslag (SOU 1968: 66) kan komma att aktualisera en översyn av arbetarskyddslagen.

Då med hänsyn till dessa båda utredningar och utifrån ett vidare perspektiv än motionärerna tagit upp en sådan översyn kan bli nödvändig, överväger LO att inkomma med en skrivelse till Kungl. Maj:t i denna fråga. Statsmakternas ställningstagande till nämnda offentliga utredningar bör dock först avvaktas innan slutgiltig ställning tas till i vilka avseenden arbetarskyddslagen bör överses.

* Se ABU 1969: 28

Med hänsyn till vad organisationen anfört anser LO att motionerna f. n. inte bör medföra någon annan åtgärd än att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att arbetarskyddsstyrelsen på Kungl. Maj:ts anmodan snarast måtte inkomma med förslag till lagändring, som innebär att jordbruksarbetarnas särställning i arbetarskyddshänseende undanröjs.

SAF anser att motionärerna inte lagt fram några bärande skäl för en allmän översyn av arbetarskyddslagen. Föreningen hemställer därför att motionerna inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

TCO instämmer i motionärernas uppfattning att det ständigt sker förändringar på arbetsmarknaden som kan motivera en allmän översyn av arbetarskyddslagen. TCO utgår emellertid från att dessa frågor bevakas av arbetarskyddsstyrelsen och räknar med att denna tar upp frågan om översyn då man finner anledning därtill. Det finns också, framhåller TCO, anledning att utgå från att arbetsmarknadsorganisationerna följer utvecklingen på området och tar initiativ till förändringar i lagen då man anser sig ha skäl för detta. Med hänvisning till dessa synpunkter avstyrker TCO bifall till motionerna.

Utskottet

I förevarande motioner behandlas dels frågan om arbetarskyddslagens tillämpning i visst hänseende, dels frågan om en allmän översyn av lagen.

Arbetarskyddslagen har i princip tillämpning på varje verksamhet (fram till år 1964 varje rörelse), i vilken arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning. Frågan huruvida lagen skall tillämpas på personaltransporter som arbetsgivare ombesörjer av anställda mellan deras bostad och arbetsplats har prövats av arbetarskyddsstyrelsen 1953. Styrelsen uttalade därvid att arbetstagarna (med undantag av chauffören i fordonet) inte kunde anses vara i arbete under transporten och att arbetsgivaren av den anledningen inte kunde med stöd av arbetarskyddslagen åläggas att svara för fordonets beskaffenhet ur arbetarskyddssynpunkt.

I motionerna I: 144 och II: 160 hävdas att de fordon, som arbetsgivarna ställer till förfogande för transport av personal inom skogsbruket, ofta är bristfälliga vad gäller uppvärmning i passagerarutrymmena, sittplatsernas bekvämlighet samt förvaringsutrymmena för bränsletankar, motorsågar och andra arbetsredskap. De senare får ofta transporteras tillsammans med passagerarna, varigenom allvarliga olyckstillbud kan uppstå. Då någon rättelse av rådande missförhållanden inte kan åstadkommas genom bestämmelserna i trafiklagstiftningen om fordons beskaffenhet, föreslår motionärerna att arbetarskyddslagen utvidgas att avse ifrågavarande transporter. En sådan åtgärd skulle ge arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen möjlighet att komma till rätta med problemet.

I yttranden över motionerna från arbetarskyddsstyrelsen och skogsbrukets

arbetsmarknadsorganisationer bekräftas att otillfredsställande förhållanden i viss utsträckning råder i fråga om personaltransporter inom skogsbruket i enlighet med motionärernas påståenden. Det framhålls dock samtidigt att utvecklingen gått mot en bättre ordning bl. a. genom insättande av moderna bussar. Arbetarskyddsstyrelsen uttalar att starka skäl finns för att passagerare tillförsäkras samma säkerhet och bekvämlighet som fordonets förare. Utvecklingen och förändringen av arbetsförhållandena inom skogsbruket talar enligt styrelsen för att man numera bör kunna lägga en vidare tolkning i arbetarskyddslagens föreskrift för arbetsgivaren att iaktta allt som skäligen kan erfordras för att förebygga ohälsa. På arbetsgivaren bör sålunda kunna läggas en skyldighet att ägna uppmärksamhet åt fordon som arbetsgivaren tillhandahåller för transport av arbetstagare till och från arbetsplatsen. En sådan utvidgning av lagen synes enligt styrelsen särskilt motiverad i de fall där arbetsgivaren eljest enligt skogsförädlingslagen är skyldig att på arbetsplatsen eller i dess närhet ställa särskild anordning till arbetstagarnas förfogande. Skogsyrkesinspektionen bör sålunda enligt styrelsen kunna anvisa arbetsgivare att tillse, att fordonen är väl uppvärmda och ventilerade, att tillfredsställande sittplatser finns och att arbetsredskap och bränsletankar kan transporteras i utrymme, som är helt avskilt från passagerarutrymmet, eller på släpvagn.

Utskottet vill för sin del ansluta sig till de synpunkter som arbetarskyddsstyrelsen lagt på frågan. Då arbetarskyddsstyrelsen som är central förvaltningsmyndighet för ärenden om arbetarskydd och som har att meddela råd och anvisningar om arbetarskyddslagstiftningens tillämpning numera förklarat sig beredd att ge arbetarskyddslagen en vidare tolkning och under dess tillämpning inrymma de personaltransporter som motionärerna avser, har motionernas syfte blivit tillgodosett. Utskottet, som utgår från att arbetarskyddsstyrelsen med uppmärksamhet följer frågan, anser med anledning härav att motionerna inte bör föranleda något initiativ från riksdagens sida.

I motionerna I: 760 och II: 899 hemställs om en allmän översyn av arbetarskyddslagen. Motionärerna framhåller att nuvarande arbetarskyddslag är 20 år gammal och grundades vid sin tillkomst på värderingar som kommit till uttryck i tidigare lagstiftning. Den tekniska utvecklingen och de ständigt pågående förändringarna på arbetsmarknaden gör det motiverat med en översyn av lagen. Som exempel på bestämmelser i den nuvarande lagen som är mogna för en omprövning nämner motionärerna särbestämmelserna om användandet av minderårig arbetskraft i jordbruk samt de generella reglerna om nattvila för minderåriga.

Arbetarskyddsstyrelsen har i yttrande över motionerna understrukit att den tid som förflutit sedan lagens tillkomst kännetecknats av en utomordentligt snabb utveckling. Kärnkraftens exploatering, nya högeffektiva maskiner

och den kemiska industrins framsteg har medfört betydande nya risker för ohälsa och olycksfall i arbete. Arbetsmedicinska och ergonomiska problem har fått en växande aktualitet. Detsamma gäller företagshälsovården. Samtliga dessa omständigheter jämte behovet av en omprövning av olika detaljföreskrifter i arbetarskyddslagen — förutom de av motionärerna nämnda anger styrelsen regeln om arbetsgivarbegreppet — talar enligt styrelsens mening för att arbetarskyddslagen är i behov av en genomgripande revision. Styrelsen tillstyrker således att en allmän översyn av lagen kommer till stånd. Detsamma gör SACO. LO framhåller att arbetarskyddslagen i vissa avseenden torde behöva anpassas till den moderna syn på arbetarskyddet som kommit till uttryck i företagshälsovårdsutredningens förra året framlagda förslag. Även arbetstidskommitténs nyligen framlagda förslag till allmän arbetstidslag kan enligt LO aktualisera en översyn av arbetarskyddslagen.

Utskottet kan för egen del i stort instämma i de synpunkter som motionärerna och de redovisade remissinstanserna anfört beträffande frågan om en allmän översyn av arbetarskyddslagen. Det är uppenbart att en lagstiftning angående åtgärder till förebyggande av ohälsa och olycksfall m. fl. åtgärder på arbetarskyddets område tid efter annan måste ses över och anpassas till arbetslivets utveckling. Den tid som förflutit sedan nuvarande arbetarskyddslag antogs har präglats av vittomfattande sociala, ekonomiska och tekniska framsteg. Även om arbetarskyddslagen genom successiva reformer moderniserats i åtskilliga avseenden, utgör den alltjämt i sina grunddrag ett uttryck för den syn på arbetarskyddsfrågor som statsmakterna hade för mer än tjugo år sedan. Redan denna omständighet talar för en allmän översyn av lagen. Till detta kommer att ändringar i lagen i ett flertal detaljfrågor aktualiserats i olika sammanhang. En del av dessa har redovisats i motionerna och remissvaren. Andra har kommit fram i den allmänna debatten eller i andra sammanhang. Utskottet vill endast omnämna frågan om kostnadsansvaret för undersökningar på föranstaltan av yrkesinspektionen samt avgränsningen av såväl personkretsen som de tekniska anordningarna i 45 § arbetarskyddslagen. Samtliga nu redovisade omständigheter har övertygat utskottet om att tiden är inne för en allmän översyn av arbetarskyddslagen. En sådan översyn kan som arbetarskyddsstyrelsen anfört bli ganska tidskrävande och utskottet förutsätter därför att arbetet med densamma igångsättes utan tidsutdräkt.

Under hänvisning till vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

A. att motionerna I: 144 och II: 160 inte föranleder någon riksdagens åtgärd;

B. att riksdagen med bifall till motionerna I: 760 och II: 899 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en allmän översyn av arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Stockholm den 13 maj 1969

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Strand (s), fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Lars Larsson (s), Dahlberg (s), Hübinette (m), Wanhainen (s), Österdahl (fp) och Andreasson (cp);

från a n d r a kammaren: herr Jönsson i Ingemarsgården (fp), fröken Sandell (s), herrar Fredriksson (s), Svensson i Kungälv (s), fru Skantz (s)*, fru Nilsson (cp), herr Åkerlind (m) och fru Håvik (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

vid utskottets hemställan under A. av herrar *Dahlberg* (s) och *Wanhainen* (s), som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 13, som börjar med orden »Utskottet vill» och slutar med orden »riksdagens sida», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet vill för sin del ansluta sig till de synpunkter som arbetarskyddsstyrelsen lagt på frågan. I skyldigheten för arbetsgivaren enligt 7 § lagen att iakttaga allt som med hänsyn till arbetets natur och de förhållanden under vilka arbetet bedrivs skäligen kan erfordras för att förebygga ohälsa eller olycksfall måste ingå att anordna ifrågavarande personaltransporter på ett ur arbetarskyddssynpunkt tillfredsställande sätt. Denna skyldighet bör enligt utskottets mening anges direkt i lagen. I överensstämmelse med motionärernas yrkande bör därför riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställa att förslag om ett sådant tillägg till arbetarskyddslagen förelägges riksdagen utan dröjsmål och utan att avvakta den allmänna översyn av lagen, varom utskottet hemställer i det följande.»

dels att utskottet under A. bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 144 och II: 160 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till sådant tillägg till arbetarskyddslagen att personaltransporter vid färd till och från arbetet kommer att innefattas av arbetarskyddslagens bestämmelser.